

Peer Hultberg: Murermester Egon Schmidt

Fysisk og psykisk misbrug er et fænomen der fylder meget i de moderne hjem. Selvom familier udadtil kan lade til at have det godt med hinanden, kan man aldrig vide hvad der finder sted bag hjemmets fire vægge. Det ligger i mange menneskers umiddelbare opfattelse, at fx hustruvold, er et fænomen som vi mere eller mindre har skilt os af med i det senmoderne samfund. Kvinden har fået selvstændighed og uafhængighed af mandens økonomi, og med de øgede kommunikationsmuligheder er det svært at forestille sig kvinder stadig i dag bliver undertrykt. Stadig er problemet ikke forsvundet, og det skyldes måske kvindens egen opfattelse af, hvad der sker. Mange kvinder når slet ikke at forstå, hvad der i virkeligheden foregår. Det kan skyldes en forblindelse af kærlighed eller autoritetskomplekser. Ikke desto mindre, smitter disse usunde familieforhold af på de kommende generationer. Lige meget hvor moderniseret samfundet er, vil der altid findes ondskab i mennesket.

Komposition, fortæller og fremstilling

Teksten *Murermester Egon Schmidt* (1992) af Peer Hultberg, forholder sig til problematikkerne der opstår i hjemmet. Den beskæftiger sig med misbrug i hjemmet både fysisk og psykisk, og den repræsenterer hvordan disse problemer kan påvirke individet.

Teksten er en fortælling om familien Schmidt, der består af murermester Egon Schmidt, hans kone Fru Schmidt og deres fuldvoksne børn, Ove og Irene. Hovedpersonen må dog siges at være Egon, eftersom hele handlingen tager udgangspunkt i ham, og hvordan han påvirker sine nærmeste. Ud over at være murermester om dagen, er Egon alkoholiker om aftenen, og hans store temperament har udviklet sig til at han gennemgående har misbrugt børnene og konen voldeligt igennem deres liv sammen med ham. Tekstens handling foregår under et psykologisk vendepunkt hos familiens medlemmer, hvor de går i sammensværgelse mod Egon og kollektivt begår selvmord.

Teksten bliver udelukkende fortalt i datid og i et tredjepersonsperspektiv. Fortælleren har samtidig en næsten fuldstændig viden omkring handlingsforløbet. Fortælleren er både i stand til at lave en objektiv og subjektiv fremstilling af tekstens karakterer. Fx bliver der lavet indre beskrivelser af familien Schmidt i tekstens karakterintroduktion. ”Ove var blevet pryglet gennem læretiden af sin far og han gik nu som seksogtredivårig sitrende svend og vidste ikke om det han

gruede for mere var sin far som sådan, hans død eller at skulle overtage firmaet efter ham”.¹ Her ses det altså, at fortælleren har et indblik i familiens ’usagte’ psykiske forhold med hinanden. Selvom fortælleren kan klassificeres som alvidende, er det stadig begrænset hvad man som læser får at vide. Fremstillingen af personerne er dybdegående og beskrivende, men når det kommer til at beskrive tekstens direkte handling, bliver læseren snydt for at få det hele at vide. I midten af teksten bliver man introduceret til en ’plan’, der angiveligt skulle løse deres problemer. ”*Det blev Ove der fik idéen til den endegyldige løsning...*”.² Dog bliver det ikke på noget tidspunkt nævnt hvad planen i virkeligheden er, og hvorfor de gør som de gør. Kun deres handlinger bliver beskrevet, og man bliver som læser nødt til selv at udlede en fortolkning af, hvad der sker. Det fremstår det mere eller mindre tydeligt, at de sprænger bilen i luften, ud fra at de hælder benzin over sig selv og varevognen mens de sidder i den, at der efterfølgende lyder et brag og at en tandlæge skal stå for obduktionen.³ Dog danner det stadig en form for mystik omkring handlingen, at det ikke bliver direkte beskrevet. Samtidig er hensigten bag deres valg tvetydig. Man får ikke indsigt i familiens dialoger og man skal selv fortolke på hvorfor de gør som de gør. Med andre ord får man altså ikke et objektivt billede af selve hændelsen, men de enkelte brudstykker fortæller i stedet handlingen. Det er også vigtigt at bemærke at steder der fremgår i teksten bliver omtalt på følgende måde: ”*(...)på kontoret, som det kaldtes*”⁴, og ”*(...)byggepladsen, som de kaldte den*”⁵. Det er som om, at man ikke må få at vide hvad det egentligt er de foretager sig i familien, og det giver en fornemmelse af at fortælleren forsøger at skjule et eller andet. Man kan ud fra disse iagttagelser argumentere for at fortælleren derfor også er utroværdig, på baggrund af den begrænsede objektive fremstilling af personer og handling.

Fortælleren er samtidig knyttet til tekstens komposition. Man kan sige at kompositionen er opdelt i to led. Først en karakterintroduktion, som foregår uden for tid og rum, hvor de enkelte karakterer bliver subjektivt beskrevet i et ’generelt’ motiv. Man får en indsigt i karakterernes mentalitet samt deres indre forhold med Egon. På et tidspunkt bevæger fortælleren sig væk fra denne beskrivende tilgang, og der bliver i stedet begyndt et kronologisk handlingsforløb. Kompositionen adskilles ved, at der sker en handling med tidsangivelse, altså Fru Schmidts

¹ 5-8

² 46-47

³ 57-67

⁴ 8

⁵ 55-56

nioogtresårs fødselsdag.⁶ Herefter forekommer der en dialog, med direkte tale fra doktor Gregersen⁷, som er startskuddet på den efterfølgende handling. Tekstens fremstillingsform ændrer sig her tilsvarende, og bevæger sig fra en overordnet beskrivende fremstilling, til en mere scenisk fremstilling, hvor de enkelte 'fragmenter' udgør en bredere handling. Dramaturgisk kan man klassificere den første halvdel af teksten som en 'præsentation'. Herefter bygges stemningen op til et 'point of no return', idet de beslutter at begå selvmord. Det resulterer i tekstens klimaks, som er selve eksplosionen af varevognen.

Karakteristik af familien Schmidt

Omdrejningspunktet for teksten er karakteren Egon Schmidt. Egon er som bekendt far og ægteemand og noget af det mest interessante ved hans karakter er hvordan han har påvirket familien. Allerede i den første sætning bliver det beskrevet at Egon er "*en meget streng mand*"⁸, og vises udtrykkeligt flere steder i teksten. Sønnen Ove er blevet pryglet fra barnsben af⁹, og Egon har i øvrigt været enormt kontrollerende omkring børnenes liv. "*Begge børn var ugifte, deres far havde ikke villet være med til den slags pjat*"¹⁰. Familien har sågar aldrig haft en samtale bag hans ryg.¹¹ Børnenes mor tager ikke initiativ til at stoppe Egons misbrugende adfærd, og retfærdiggør i stedet hendes og børnenes undertrykkelse igennem et forskruet indremissionsk perspektiv. "*Hun var eftertrykkeligt indremissionsk opdraget (...) vidste hun (Fru Schmidt) dog at det var en mors pligt at påse at hendes børn ærede deres far (...)*"¹² Familien Schmidt har altså et ideelt grundlag for at være en undertrykt og forulempet familie.

Fru Schmidts lægebesøg var en skelsættende begivenhed i familiens opfattelse af situationen. Indtil da havde familien undertryk alvoren i Egons alkoholisme, og den blev først rigtigt anerkendt da lægen omtalte det som en sygdom. Lægen sagde at Egons alkoholisme kunne helbredes på den forudsætning at Egon ville lade sig helbrede og selv anerkende det som en sygdom.¹³ I familiens fortolkning betød dette kun at farens sygdom altså måtte være

⁶ 26-27

⁷ 32

⁸ 1

⁹ 5-8

¹⁰ 11

¹¹ 38-39

¹² 15-17

¹³ 33-35

'uhelbredelig', 'uendelig' og 'kronisk'. ”Dog stod det alle tre klart at ingen ville kunne få murermeister Schmidt til at indse at der var noget galt, hvad der var galt, og tage konsekvenserne og underkaste sig en kur”.¹⁴ Det giver udtryk for, hvordan Egons kontrol over familien gør dem handlingsløse. De har intet håb for at han vil forbedre sig, og de er overbeviste om deres indsats ville være betydningsløs.

Psykologien bag det fysiske og psykiske misbrug

Murermeister Egon Schmidt beskæftiger sig tematisk omkring ondskab, alkoholisme og fysisk og psykisk misbrug i familien. Mens den ydre handling beskriver et handlingsforløb, hvor Egons alkoholisme bliver værre og familiens beslutning om at gøre en ende på deres liv, skildrer teksten i virkeligheden den dybere psykologiske udvikling der forekommer i sådanne situationer. Det er ikke kun det der sker udadtil der er vigtigt, men også hvorfor det sker. Teksten handler i grunden om, hvad der sker i hovederne på de individer der bliver udsat for traumatiserende familieforhold, som det forhold der finder sted hos familien Schmidt. Derfor er formålet med teksten at fremstille det skelsættende fænomen, der får familien til at foretage et så drastisk valg som at begå selvmord.

Her har kompositionen netop til formål at sætte et skel mellem hvad der er de generelle forhold i familien, som finder stede i tekstens præsentation, og hvordan familien senere agerer.

Kompositionen hænger også sammen med fortællerens begrænsede fremstilling. Præsentationen giver læseren et psykologisk indblik i familien, som tvinger læseren til at reflektere over Egons psykologiske betydning hos familiemedlemmernes ageren senere i handlingsforløbet. Tekstens vigtige element er altså at belyse, hvordan Egons psykologiske aftryk på familien påvirker familiens handlemønstre.

I teksten er familien overbeviste om at der ikke er noget håb forude, og at Egons alkoholisme kun ville gøre deres liv til et yderligere helvede. Det eneste de i virkeligheden kan forholde sig til er faren, fordi de på trods af hans misbrug af dem, stadig ærer ham. De anerkender ham som en leder og de underkaster sig og lader ham kontrollere og manipulere dem. Derfor er de så dybt forankrede i den opfattelse af, at der ikke er nogen mulighed for at flygte fra Egons greb, hvorfor de to børn stadig arbejder for ham i voksenalderen. Man kan sige at de sågar har et afhængigt

¹⁴ 41-44

tilhørsforhold, fordi de er blevet socialt indoktrineret inden for familien, og ikke engang hvis Egon dør, ville de kunne blive frie for hans indflydelse på deres psykologiske tilstand.

Det er altså dette psykologiske fænomen der sker hos individet, som Peer Hultberg tager afsæt i. Misbrug i hjemmet er en virkelighed for nogle mennesker, og Hultberg forsøger at fremstille hvordan individet bliver påvirket i sådanne situationer. Det kan altså antages at der et samfundskritisk budskab i at fremstille disse problematikker litterært. Hultberg må have en form for agenda i at belyse denne forfærdelige virkelighed, som finder sted bag hjemmets rammer, og læseren skal kunne mærke problemet helt tæt på.

Ondskab i moderne litteratur

Egon Schmidt i *Murermester Egon Schmidt* repræsenterer ondskaben i mennesket. Ligesom Peer Hultberg findes der andre forfattere, der har været nysgerrig omkring dette tema. Det er i virkeligheden et tema der fylder meget i moderne tekster, eftersom ondskaben ikke er noget de fleste møder i deres hverdag. Kasper Colling Nielsens novelle *Den onde soldats lidelser*, er et eksempel på hvordan man kan møde ondskaben hos mennesket i moderne litteratur. Novellen omhandler en soldat der er udstationeret i krig, og som langsomt opbygger en sadisme og blodtørsthed, som produkt af at være i krigen. Man kan udover det tematiske, drage ligheder mellem de to tekster, ved det perspektiv der dannes omkring det onde menneske. I *Den onde soldats lidelser*, bliver soldaten i handlingen, påvirket af sine omgivelser, og på en eller anden måde bliver han gjort til offeret for krigen. Hvis ikke han dræber bliver han selv dræbt og denne tankegang ændrer hans synspunkt. Det er altså det psykologiske fænomen omkring ondskaben der er interessant, mht. hvordan ondskaben udefra påvirker mennesket indefra. I *Murermester Egon Schmidt*, er det til gengæld en lidt anden vinkel. Her repræsenterer Egon det onde, og de øvrige familiemedlemmer repræsenterer den psykologiske påvirkning. Peer Hultberg fremstiller i stedet, håbløsheden og melankolskheden, og hvordan individet bukker under for mødet med ondskaben.